

آموزش‌های دوران اولیه کودکی از نگاه جهانی

دکتر فرخنده مفیدی
استاد دانشگاه علامه طباطبائی

اشاره

● آموزش و پرورش با کیفیت عالی می‌تواند به مبارزه علیه جرم و جنایت، خشونت و پرخاشگری، بارداری‌های ناخواسته در دوره نوجوانی و کاهش میزان فرار از مدرسه و دبیرستان کمک‌های شایان توجهی کند. چرا؟

وقتی کودکان در دوره اولیه کودکی از آموزش و پرورش با کیفیت برخوردار باشند، از نظر شناختی و ذهنی و اجتماعی رشد چشمگیری پیدا می‌کنند و همین امر،

در تقویم بسیاری از کشورها، روزی به نام «روز ملی اقدام و برنامه‌ریزی به منظور یادگیری سازنده‌تر در دوران اولیه» منظور شده است. در این روز والدین، سیاستمداران، قانون‌گذاران و شهروندان علاقه‌مند گرد هم می‌آیند و حمایت و پشتیبانی خود را از آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی و پیش‌دبستان اعلام می‌کنند و تقاضا دارند که کنگره، مجلس و حتی رئیس‌جمهوری نیز به این خواسته‌های اجتماعی توجه و براساس آن‌ها عمل کنند؛ زیرا به اعتقاد آنان، هر سال که عملکرد دولت و ملت در تحقق بخشیدن به این خواسته‌های منطقی و معقول اجتماعی با شکست مواجه می‌شود، چه بسا خیل عظیمی از کودکان از منابع سرشار این دوره‌ها محروم می‌شوند و سودمندی نتایج این دوره‌ها را از دست می‌دهند. در سرمقاله شماره ۲۹ نوید دادیم که به‌طور تفصیلی به دلایل برگزاری این جلسات و واقعیت‌های جهانی درباره آموزش‌های پیش‌دبستان می‌پردازیم.

سبب آمادگی و ورزشی بهتر برای آغاز مدرسه و تحصیل می‌شود. این مهارت‌های پایه و اساسی راه را برای یادگیری بهتر و دانش بیشتر هموار می‌کنند و هدایت به سوی آینده و زندگی تحصیلی در دوره بزرگسالی آسان‌تر می‌شود.

براساس یافته‌های پژوهشی جهانی، کودکان بدون تجربه آموزش در دوران اولیه کودکی و پیش‌دبستان ۲۵ درصد بیشتر از کودکان بهره‌مند از این گونه آموزش‌ها تجربه ترک مدرسه و عدم موفقیت در مدرسه را خواهند داشت. احتمال داشتن ارتباط نادرست با غیرهمجنس و بچه‌دار شدن در دوره نوجوانی نیز در گروه آموزش ندیده ۴۰ درصد گزارش شده است. همچنین، این گروه ۷۰ درصد بیشتر احتمال دارد که به خاطر جرائم خشونت‌آمیز، پرخاشگری و مشکلات رفتاری دستگیر شوند و یا با قوانین اجتماعی درگیری پیدا کنند.

● آموزش و پرورش در دوران اولیه با کیفیت عالی می‌تواند از نظر برگشت‌دهی سرمایه بهتر از سهام بازار عمل کند. چرا؟

بعضی از سیاست‌گذاران درباره هزینه‌های آموزش و پرورش پیش‌دبستان نگران‌اند و معتقدند که هزینه کردن در این دوره نمی‌تواند از نظر مالی به‌صورت ویژه جبران گردد و از این‌رو، ممکن است در اولویت قرار نگیرد. به همین جهت، موانعی بر سر راه حامیان این نوع سرمایه‌گذاری ایجاد می‌کنند. مطالعات نشان می‌دهند که آموزش در دوره‌های اولیه کودکی، از جمله بهترین نوع سرمایه‌گذاری‌های دولتهاست و می‌تواند بازار اقتصادی و مالی را نیز دربرگیرد و نتیجه می‌گیرند که تخمین برگشت سرمایه در قبال فراهم آوردن آموزش و پرورش با کیفیت خوب ۱۰ درصد است. در حالی که میانگین برگشت‌دهی سرمایه در بازار سهام تنها ۷/۲ درصد است. سؤال این است که چرا نرخ جبران و برگشت‌دهی سرمایه در

دوران اولیه در مقایسه با نرخ بازار سهام تا این حد مطلوب است؟

یکی از پاسخ‌های قانع‌کننده این است که کودکانی که در این برنامه‌ها شرکت می‌کنند، در طول زندگی‌شان به خدمات عمومی و دولتی کمتر نیاز پیدا می‌کنند و به عبارت بهتر، دولت هزینه کمتری برای آن‌ها صرف می‌کند. برای مثال، نیاز به آموزش و پرورش ویژه، کلاس‌های جبرانی، و خدمات اصلاحی و مانند آن در این گروه کمتر است. در بعضی کشورها از جمله آمریکا در صورتی که کودکان مشکلات ویژه‌ای داشته باشند و در نتیجه، نیازمند خدمات دولتی باشند، هزینه مربوط باید از محل دریافت مالیات تأمین شود.

در حقیقت، مالیات‌دهندگان باید بار مشکلات چنین افرادی را به دوش بگیرند که علاوه بر صرف انرژی اضافی، هزینه بسیاری در بر خواهند داشت. جبران چنین نقیصه‌هایی با صرف هزینه‌ای برابر با ۷۵۰۰ دلار به ازاء هر کودک امکان‌پذیر است که باید از جیب مالیات‌دهندگان پرداخت گردد. طبیعی است که با گذشت زمان و رشد کودکان و رسیدن آن‌ها به دوره نوجوانی و بزرگسالی، گروه آموزش دیده در دوران اولیه کودکی نسبت به کودکان تجربه ندیده زیان مالی کمتری را به دولت‌ها و مالیات‌دهندگان تحمیل می‌کند. این واقعیت از نظر اقتصادی و سرمایه‌گذاری بسیار درخور تأمل است.

● کشور آمریکا در زمینه دستیابی به کیفیت عالی در آموزش و پرورش دوران اولیه، از بعضی کشورها از جمله مکزیک، شیلی، روسیه و نیوزلند عقب‌تر است. چرا؟

وقتی صحبت از میزان دستیابی به کیفیت پیش‌دبستان پیش می‌آید، عقب‌ماندگی کشوری مثل آمریکا بسیار به چشم می‌خورد و همین امر، برای برنامه‌ریزان فعلی آن نیز مسئله‌ساز شده است. هر یک از کشورهای یاد شده و نیز بسیاری از کشورهای اروپای غربی

و اسکاندیناوی (فنلاند، نروژ، دانمارک، سوئد) نسبت بیشتری از کودکان چهارساله را در مراکز پیش‌دبستان ثبت نام می‌کنند و سرمایه‌گذاری بیشتری در این دوره دارند.

طبیعی است که اگر کشور آمریکا بخواهد در این زمینه با بازار جهانی رقابت کند و به برتری نظامی و اقتصادی خود ادامه دهد، و به موقعیتی نزدیک به کشورهای یاد شده یا برابر با آن‌ها دست یابد، باید در زمینه ارتقا و بهینه‌سازی آموزش‌دهی دوره پیش‌دبستان کوشش بیشتری کند.

نمودار صفحه بعد تا حدود زیادی می‌تواند روشن‌گر بحث اخیر باشد. درصد ثبت‌نام کودکان، سن شروع، سهم GDP، نسبت معلم به کودک و موارد دیگر نشان‌دهنده دشواری‌ها در کشور آمریکا است و برتری بعضی از کشورها از جمله فرانسه، دانمارک، اسلونی نیز درخور تأمل است.

● آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی موضوع و مسئله حزبی است که گاه با دودستگی و دیدگاه‌های جناحی همراه است.

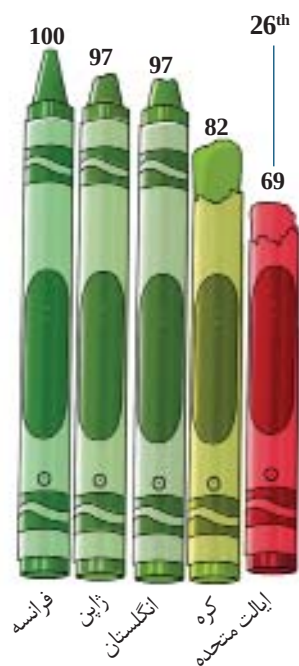
سیاست‌مداران در بعضی از کشورها با توجه به عقاید و دیدگاه‌های سیاسی و حزبی خود، به کودک، خانواده و مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی از سال‌های اولیه می‌نگرند؛ زیرا معتقدند که وقتی در مورد کودکان و خانواده‌ها سرمایه‌گذاری می‌کنیم و برایشان بودجه در نظر می‌گیریم، در حقیقت و به نوعی به زندگی و نسل آینده می‌نگریم. به همین جهت، نوعی ذخیره‌سازی سرمایه باید صورت گیرد که کودکان و خانواده‌ها منبع سرشاری در این مقوله محسوب می‌شوند. دلیل مهمی که هم آزادی‌خواهان و هم محافظه‌کاران احزاب مختلف از پیش‌دبستان حمایت می‌کنند، لزوم اطمینان از آمادگی‌های نظامی، بهداشتی، اقتصادی از سال‌های پایه در

درصد ثبت نام، بودجه، سن شروع GDP و نسبت معلم به شاگرد در پاره‌ای از کشورها در دوران اولیه کودکی

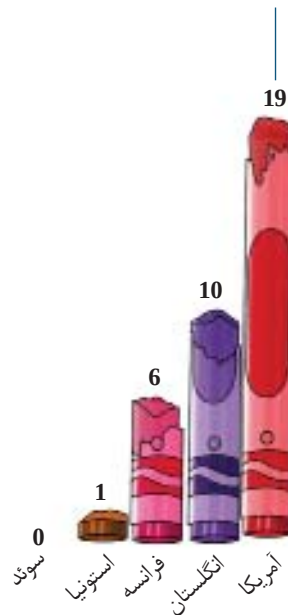
درصد ثبت نام کودکان ۳ سال

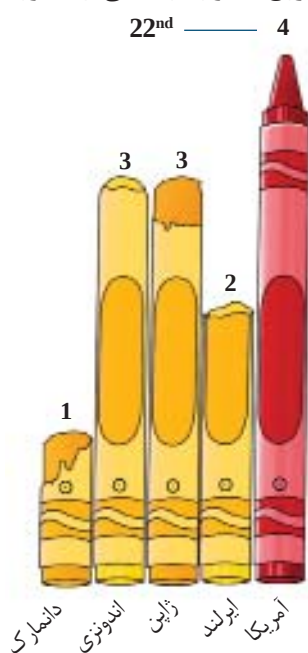
درصد نسبت تمام کودکان چهار سال

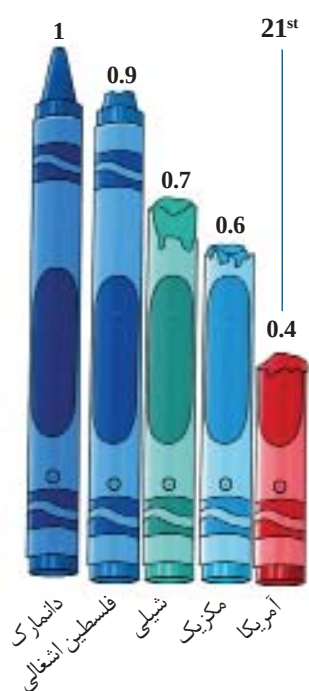
درصد بودجه مراکز پیش دبستان خصوصی

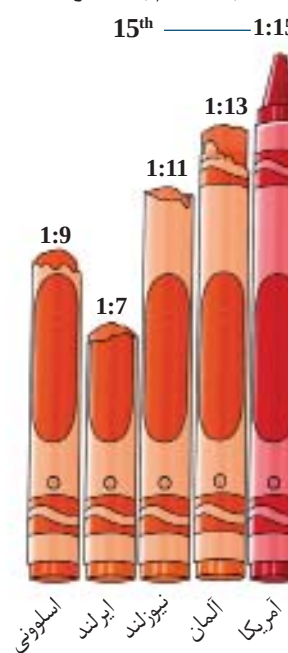
سن شروع معمول در بعضی از کشورها

سهم GDP صرف شده در مراکز پیش دبستانی

نسبت معلم به شاگرد

این کشورها و از زاویه دید مسئولان مملکتی است. در این راستا، رهبران تجاری، اقتصادی و نظامی می‌کوشند دولت‌مردان را مجاب کنند که برای این دوره بودجه بیشتر و سرانه بالارزش‌تری پیش‌بینی کنند. در برنامه بودجه و پیش‌بینی‌های مالی بسیاری از کشورها، کودکان از سال‌های اولیه و نیز مادران و خانواده‌ها جایگاه ویژه‌ای دارند و رقم مهمی را به خود اختصاص می‌دهند.

• آموزش و پرورش دوران اولیه کودک و پیش‌دبستان هر ساله می‌تواند هزاران دلار در موضوع مراقبت از کودک ذخیره‌سازی کند.

در بسیاری از کشورها برای مراقبت از کودک و خدماتی که به خانواده‌ها می‌دهند، جداول خاصی پیش‌بینی می‌شود که با توجه به درآمد خانواده‌ها متفاوت است. در این کشورها نیز بعضی از خانواده‌ها استطاعت مالی کافی برای دریافت خدمات مراقبت و آموزش کودک در سال‌های اولیه را ندارند. در کشور آمریکا هزینه تخمینی فرستادن یک

کودک چهارساله به یک مرکز مراقبت کودک محور از ۴۰۰۰ دلار در سال (مثلاً در ایالت می‌سی‌سی‌پی) تا ۱۲۰۰۰ دلار در سال در ایالت ماساچوست نوسان دارد. برای خانواده‌هایی که زیر خط فقر زندگی می‌کنند و دارای کودکان زیر پنج سال هستند، هزینه مراقبت از کودک ۳۶ درصد بودجه خانواده را در هر ماه به خود اختصاص می‌دهد. چنین اقلامی از نظر دولت‌ها کم تلقی نمی‌شوند و به همین جهت، بودجه‌بندی مسئولانه و پیش‌بینی آن در برنامه و بودجه دولت‌ها راه را برای آموزش‌های سال‌های اولیه هموارتر می‌کند.

در بعضی کشورها و نیز ایالات مختلف کشور آمریکا، هزینه مراقبت از کودک گاه از دیگر هزینه‌های خانواده همچون ایاب و ذهاب، کرایه خانه، غذا و مراقبت بهداشتی فراتر می‌رود و شماری از خانواده‌ها برای پرداخت هزینه‌های نگهداری از کودکان خود در مراکز با کیفیت عالی مشکل دارند؛ زیرا به یارانه و کمک‌های مالی دسترسی پیدا نمی‌کنند و فقط یک درصد خانواده‌ها واجد شرایط دریافت این

امتیازات و کمک هزینه‌های مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی برای فرزندانشان هستند.

گفتنی است که در آمریکا هر ایالت نیز استانداردهای کیفی خود را دارد که هزینه‌های مراقبت و آموزش کودکان را به‌طور قابل ملاحظه‌ای تحت تأثیر قرار می‌دهد. استفاده از خدمات معلمان و مربیانی با مدرک دانشگاهی و کالج و گواهی‌نامه آموزش کودکان و نیز اجبار برای داشتن برنامه‌های درسی رشدیافته و مطلوب از جمله این استانداردهاست. بنابراین، هرچه بهره‌مندی کودکان از مراکز با کیفیت عالی بیشتر باشد، پیش‌بینی سلامت، بهداشت و کارایی و هوشمندی جامعه از نظر علمای تعلیم و تربیت بسیاری از کشورها نیز بیشتر است.

امیدواریم که همه کشورها کودک و خانواده را سرمایه اجتماعی بدانند و برنامه‌ریزی برای آموزش و بهداشت آنان را در برنامه‌ها و بودجه‌های سالیانه خود پیش‌بینی کنند و مسئولانه به موارد یاد شده بپردازند.